

سۇئال

مېنىڭ مەندىن بەش ياش چوڭ بىر ھەمشىرەم بار، ماڭا بولغان ھەر قانداق ياخشىلىقنى ياقتۇرمايدۇ، ئۇ ياتلىق بولغان تۇرۇغلۇق، بىرەرسىنىڭ ماڭا توي تەكلىپى قويۇشىدىن ئەنسىرەيدۇ، ئۇنىڭ خىزمىتى بار، كۆپ ئاچچىقلىنىدۇ، ماڭا ئاغزاكى كۆپ ئەزىيەت بېرىدۇ، مەن بىرەر خىزمەت تاپسام ياكى بىزنى قانداق بىر سەۋەبتىن سائادەت، خۇرسەنلىك ھالەتتە كۆرسە، بىزگە ئاغزاكى ئەزىيەت بېرىدۇ، بەد دۇئا قىلىدۇ ۋە يىغلايدۇ، ئەرزىمەس ئىشلار سەۋەبىدىن بىئارام بولۇپ قالسىمۇ بىزگە بەد دۇئا قىلىپ ئەزىيەت يەتكۈزىدۇ، بولۇپمۇ ماڭا شۇنداق قىلىدۇ، چۈنكى مەن ئۇنىڭ بىلەن بىرگە ياشايمەن، مەسىلە، ئۇ ئەقىللىق، زىرەك، سىرتتا ھەممە ئۇنى ياخشى كۆرىدۇ، كىشىلەرگە كۆپ ئارىلىشىدۇ، ماڭا پەقەت ئوخشىمايدۇ، ئۇ پەقەت بىزگە ھەمشىرىلىرىگە ئەزىيەت بېرىدۇ، تەقىرىز: بۇ سۆزنى دەيدۇ، يۈزمۇ-يۈز تۇرغاندا بىزگە: سىلەر مەرھەمەتكە لايىق ئەمەس، مەن سىلەرگە ئوخشىمايمەن، ئۇنى كۆرگەن كىشى بۇنداق ئىشلارنى قىلدى دېسە ھەرگىز ئىشەنمەيدۇ، ئۇ ئائىلىنىڭ سىرتىدا بەك ئەدەپلىك، مەدەنىيەتلىك، ئالاھىدە خىزمىتى بار، مەن ئۇنىڭغا بەك ياخشىلىق قىلىشقا ئۇرىنمەن، لېكىن ئۇ مەن بۇنىڭغا ھەقىقەت دەپ قارايدۇ، مەن ھېچ نەرسىگە يارىمايمەن، سۇئالىم: مەن ئۇنىڭغا جاۋاب قايتۇرۇشتىن ئۈزۈمنى قانداق تۇتۇلالمەن، بولۇپمۇ باشقىلارنىڭ ئالدىدا تۇيدۇرماي ئازار بېرىدۇ، بىز بىلەن بىرگە تۇرمايدىغان تۇغقانلار ئۇنىڭ گېپىگە ئىشىنىدۇ، ئۇنىڭ ئەزىيەتلىرىگە قانداق سەبىر قىلىمەن؟ چوڭ ھەمشىرىسىنىڭ كېچىك ھەمشىرىسى ئۈستىدىكى ھەقىقىي قايسى؟ چۈنكى كۆپ ۋاقىتلاردا قىلغان ئىشىدا ئۆزىنىڭ مەندىن چوڭ بولغانلىقىنى دەلىل قىلىدۇ؟ .

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت ۋە سالاملىرى بولسۇن.

بىرىنچى: ئەگەر سوئالدا بايان قىلىنغان ئىش يۈز بەرگەن بولسا، ھەقىقەتەن بۇ بەك ھەددىدىن ئاشقانلىق، ئۆزىگە دۇنيا-ئاخىرەتتە ئازاب يېتىشتىن قورقسۇن.

قەدىرلىك ھەمشىرەم! ئاللاھ سىزگە ياخشىلىق ئاتا قىلسۇن، سىز ھەمشىرىڭىزدىن كېلىش ئېھتىماللىقى بولغان ئەزىيەتلەردىن ساقلىنىشقا تېرىشك، سەبىر قىلىش، ئىمكانىيىتىڭىز بولسىمۇ يامانلىققا ئوخشاش يامانلىق بىلەن جاۋاب قايتۇرماڭ.

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر موبىسپىت كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كۆرۈشكىلى

كەلگەن بولۇپ، كىشىلەر ئۇ كىشىگە ئورۇن بوشىتىپ بېرىشتە بىر ئاز كېچىكىپ قالغان ئىدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: «بىزدىن كېچەكلەرگە مېھرى-شەپقەت قىلمىغان، ياشانغانلارنى ئىززەت-ئىكرام قىلمىغانلار بىزدىن ئەمەس» دېدى. [تىرمىزى رىۋايىتى 1919-ھەدىس. شەيخ ئەلبانى رەھىمەھۇللاھ بۇ ھەدىسنى باشقا ھەدىسلەر بىلەن بىرگە سەھىھ دەپ، سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمى 5-توم 230-بەتتە كەلتۈرگەن].

ئاراڭلاردىكى ئۇرۇغ-تۇغقانچىلىققا رىئايە قىلىپ، ھەمىشە ئىززەتكە ياخشىلىق قىلىڭ، مانا بۇ شەرىئەتتە تەلەپ قىلىنغان ھەقىقىي رەۋىشتە ئۇرۇغ-تۇغقانچىلىقنى ئۇلاش ھېسابلىنىدۇ، ئۇرۇغ-تۇغقانچىلىقنى مۇكەممەل ئۇلاش دېگەنلىك، تۇغقانلاردىن سىزگە يامانلىق قىلغان كىشىگىمۇ ياخشى مۇئامىلە قىلىشىڭىزدىن ئىبارەتتۇر.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تۇغقانلىرى ياخشىلىق قىلسا ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىش تۇغقانچىلىقنى ئۇلاش ھېسابلىنىدۇ لېكىن تۇغقانلىرى ناچارلىق قىلسىمۇ ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىش تۇغقانلىقنى ئۇلاش ھېسابلىنىدۇ.» [بۇخارى رىۋايىتى 5991-ھەدىس].

ئىبنى جەۋزى رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئۆزىگە ناچارلىق قىلغان كىشىگە ۋە ئۆزىدىن مۇناسىۋەتنى ئۆزگەن تۇغقانلىرىغىمۇ ئاللاھ رازىلىقى، ئاللاھقا يېقىنلىشىش ۋە بۇيرۇقىغا بويسۇنۇش ئۈچۈن تۇغقانلىقنى ئۇلاش بولسا مۇكاپاتلىنىدىغان ئىشتۇر، ئەمما ئۆزىگە ياخشىلىق قىلغان تۇغقانغا ياخشىلىق قىلىش بولسا، قەرزنى ئادا قىلغانغا ئوخشاشتۇر، بۇ توغرىدا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئەك ياخشى سەدىقە، ئۆزىگە دۈشمەنلىك قىلغان تۇغقانلىرىغا قىلغان سەدىقەدۇر»، چۈنكى ئۆزىگە ياخشىلىق قىلغان ۋە ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان تۇغقانغا ياخشىلىق قىلىش بولسا كۆڭۈل خاھىشىغا سېڭىپ قالغان ئىشتۇر، ئەمما ئۆزىنى ياقتۇرمايدىغان ۋە ئۆچ كۆرىدىغان تۇغقانغا ياخشىلىق قىلىشتا كۆڭۈل خاھىش ئارىلاشمايدۇ. ["كەشپۇل مۇشكىل" 4-توم 120-121-بەت].

سىزنىڭ ئاللاھنىڭ ئىزنى بىلەن ھەمىشە ئىززەتكە ياخشىلىق قىلىشىڭىز ئۇنىڭغا بېرىلگەن ياخشى جازادۇر، ئۇنىڭ ھەدىدىن ئېشىشىغا كۆرە ئاللاھنىڭ سىزگە قىلغان ياردىمىدۇر.

ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: بىر ئادەم كېلىپ: ئەي ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى! مېنىڭ مەن تۇغقانچىلىقنى ئۇلسام، ئۇلار ئۆزىدۇ، ياخشىلىق قىلسام، ماڭا يامانلىق قىلىدۇ، كەك قورساق بولسام، ماڭا نادانلىق قىلىدۇ دېگەندە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئەگەر سېنىڭ دېگىنىڭ راست بولسا، سەن ئۇلارغا قىزىق قۇم چاچقان بولىدۇڭ، سەن مۇشۇ ياخشىلىقنىڭنى داۋاملاشتۇرساڭ، ئاللاھ تەرەپتىن ئۇلارغا قارشى ساڭا بىر ياردەم بولىدۇ» دېدى. [مۇسلىم رىۋايىتى 2558-ھەدىس].

ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "قىزىق قۇم چاچتىڭ دېگەن سۆزنىڭ مەنىسى: ئۇلار ساڭا ئەزىيەت يەتكۈزگەندەك، سەنمۇ ئۇلارغا قىزىق قۇمنى يېمەك قىلىپ بەردىڭ دېگەنلىكتۇر. ياخشىلىق قىلغۇچىغا ھېچ گۇناھ بولمايدۇ،

بەلكى ئۇلارغا باشقىلارغا ئەزىيەت يەتكۈزگەنلىك ۋە تۇغقانچىلىقنى ئۈزگەنلىكنىڭ گۇناھى يۈكلىنىدۇ. [مۇسلىمنىڭ شەرھىسى " 16-توم 115-بەت].

قۇرتۇبىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ: «سەن مۇشۇ ياخشىلىقنىڭنى داۋاملاشتۇرساڭ، ئاللاھ تەرەپتىن ئۇلارغا قارشى ساڭا بىر ياردەم بولىدۇ» دېگەن سۆزىنىڭ مەنىسى: ئاللاھ تائالا سېنى ئۇلارنىڭ جاپا-مۇشەققەتلىرىگە سەبىر قىلىش، ئۇلارغا گۈزەل ئەخلاق بىلەن مۇئامىلە قىلىش بىلەن كۈچلاندۈرىدۇ. يۇقىرىدا زىكىر قىلىنغان ياخشى ئىشلىرىڭنى داۋاملاشتۇرغان مۇددەتتە سېنى دۇنيا-ئاخىرەتتە ئۇلاردىن يۇقىرى ئورۇندا قىلىدۇ. [ئەلمەپھۇم 6-توم 529-بەت].

سىز دائىم دۇئا قىلىڭ، ياخشىلىق قىلىڭ، ھەمىشە ئىشلىرىڭىزدىن يەتكەن ئەزىيەتكە سەبىر قىلىڭ، مۇشۇ سەۋىرچانلىق سىزنىڭ ئورنىڭىزنى يۇقىرى قىلىدۇ، ئاللاھنىڭ ئىزى بىلەن ئاراڭلاردىكى ئاداۋەت يوق بولىدۇ. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ، وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا ذُو حِظٍّ عَظِيمٍ** تەرجىمىسى: «ياخشى ئىش بىلەن يامان ئىش باراۋەر بولمايدۇ، ياخشى خىسلەت ئارقىلىق (يامان خىسلەتكە) تاقابىل تۇرغىن، (شۇنداق قىلساڭ) سەن بىلەن ئۆزىنىڭ ئارىسىدا ئاداۋەت بار ئادەم گويا سىرداش دوستۇڭدەك بولۇپ قالىدۇ، بۇ خىسلەتكە پەقەت سەۋىرچان ئادەملەرلا ئېرىشەلەيدۇ، بۇ خىسلەتكە پەقەت بۈيۈك نېپسۇۋە ئىگىسىلا ئېرىشەلەيدۇ.» [سۈرە پۇسسىلەت 34-35-ئايەتلەر].

ئىككىنچى: سىزگە ياخشىلىقتىن بولغان بۇ يۇقىرى مەرتىۋىنى كۆتۈرۈش، ھەمىشە ئىشلىرىڭىزنىڭ ناچارلىقىغا ياخشىلىق بىلەن جاۋاب قايتۇرۇش، ئۇنىڭ بىلەن پەرۋەردىگارىڭىزنى رازى قىلىش مۇمكىن بولمىسا، ئۇنىڭدىن كەلگەن ئەزىيەتتىن ساقلىنىشنى ئويلىنىپ بېقىڭ، ھەمىشە ئىشلىرىڭىزدىن يېتىۋاتقان زىيان ۋە ئەزىيەتلەر داۋاملاشسا ئاللاھ خالىسا بۇنىڭ سىزگە زىيىنى يوق، سىز ئۇنىڭدىن سىزگە يەتكەن ئەزىيەتنى، تەكىتلەنگەن زىياننى مۇداپىئە قىلىش مىقدارىدا ئۇنىڭدىن مۇناسىۋەتنى ئۆزىڭىز بولىدۇ.

ئىبنى ئابدۇلبەر رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئۆلىمالار: مۇسۇلمان ئۆزىنىڭ قېرىندىشىنى ئۈچ كۈندىن ئارتۇق تاشلاپ قويسا توغرا بولمايدۇ، لېكىن ئۇنىڭ بىلەن ئالاقە قىلسا دىنى، ئېتىقادى بۇزۇلىدىغان ياكى دىنى-دۇنيالىق تەرەپتىن بىر زىيان يېتىدىغان ئىش بولسا، ئۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇپ ئالاقىنى ئۈزسە بولىدۇ دېگەنگە بىرلىككە كەلگەن. ئارىلىشىپ ئەزىيەت چەككەندىن ئايرىلىپ كەتكەن ياخشىدۇر".

بىر شائىر مۇنداق دەيدۇ: دوستلۇق ئايرىلىشنى ئىستىسە، ھەر ئىككى تەرەپنىڭ پايدىسى ئۈچۈن ئايرىلىپ كېتىش ياخشىدۇر. [ئەتتەمەبىد " 6-توم 127-بەت].

بۇ ھەقتە تەپسىلى مەلۇمات ئېلىش ئۈچۈن [143596](#) - نومۇرلۇق سوئالنىڭ جاۋابىغا قارالسۇن.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.